

njem, šest volov, dve kravi in dvajset glav drobnice. Kralj sam pa je poskrbel za mašno obleko in svete posode. Vaški župani so morali gledati na to, da so ljudje praznovali nedelje, obiskovali božjo službo in izvrševali druge krščanske dolžnosti.

Med prebivalstvom so zavzemali prvo mesto duhovniki, drugo grofi, katerim so se prištevali potomci starih odličnih družin, posestniki velikih zemljišč in odlični državni uradniki; na tretjem mestu je bilo nižje plemstvo: vitezi in vojaki, ki so imeli kaj zemljišča slednjič drugi svobodni ljudje. Podložnikov je bilo več vrst. — »Vdovniki« so bili nekako v sredi med svobodnjaki in robovi. Bivali so večji del na kraljevih, škofijskih in samostanskih dvorih, kjer so opravljali službo čuvarjev, lovcev, vinogradnikov, mlinarjev, vojaških spremljevalcev in so bili večji del iz vrst osvobojenih sužnjev in siromašnih svobodnjakov. Drugi podložniki so bili navezani na grudo, od katere so dajali letne davščine in delali tlako svojemu gospodarju, zopet drugi so bili popolni sužnji (robovi). Med Slovenci nahajamo vse imenovane sloje prebivalstva. Zanimivo je, da madjarski kralj Štefan ni zatiral drugih narodnosti na Ogrskem in je tujce celo pospeševal. Imel je navado reči, da je država, ki prizna le en jezik in eno narodnost slabotna in mora razpasti.

Napačno bi bilo misliti, da se je na Ogrskem veliki prevrat, ki je napravil iz Madjarov miroljubne poljedelce, za krščanstvo in omiko dovtetne ljudi, hipoma izvršil. Še v 12. stoletju so prebivali Madjari najraje po leti v šotorih, s katerimi so se selili iz kraja v kraj, jeseni so poiskali svoje borne koče, kjer so prezimili. Zanimivo je, da so prejeli Madjari prvo oliko s posredovanjem Slovanov in posebej še Slovencev. Najboljša priča za to je madžarski jezik, ki ima še danes prav mnogo slovenskih besed za vse one stvari, ki so bile poprej bojevitemu pastirskemu narodu neznanne in jih je spoznal še le tedaj in se naučil jih zaznamovati, ko je prišel v dotiko s Slovani.

Umevno je, da so bili Slovenci Madjarom prvi učitelji v poljedelstvu. Od Slovencev so se naučili Madjari staviti hiše in utrdbe ter prevzeli celo slovensko narodno nošo: belo prteno obleko z dolgo srajco in širokimi hlačami. — Enako pričajo slovenske izposojevalke v madžarskem jeziku, da so se naučili od Slovencev zaznamovati cerkvene osebe, čase in opravila, državne oblasti, narode, dežele in reke.

Nasprotno so sicer prekmurški Slovenci tekom poznejših stoletij pod vplivom madjarizacije sprejeli mnogo besed od svojih sosedov, a tostran Mure so zašle zelo redke poedinke.

Sanatorij v Mariboru, Gosposka ulica 49, telefon št. 23-58. Najmoderneje urejen za operacije. Diatermija, višinsko solnce, tonizator, infrardeča žarnica. Cene zmerne. 581

NOVICE

Minuli teden se je vršila v Trstu pred fašističnim sodiščem po zakonu o zaščiti države obravnava, na katero je zrl celi kulturni svet z napetostjo. Pred italijanskim izrednim sodiščem so stali mladi ljudje, ki so bili obdolženi, da so pogнали s pomočjo bombe v zrak uredništvo tržaškega lista, poškodovali tržaški svetilnik itd. Nekaj obdolžitev so obdolženi priznali, a fašistična obtožnica jih je krivila celo vrsto nameranih zločinov. Obsojba je bila razglašena 5. septembra v noči in so bili obsojeni na smrt: **Franjo Marušič, Zvonimir Miloš, Ferdo Bidovec, France Valenčič.** Nobena od žrtv ni bila stara 30 let. Lojze Španger 30 let težke ječe; tudi za njega je predlagal državni tožitelj smrtno obsodbo. Nikola Kosmač in Vladimir Štoka vsak na 25 let težke ječe. Dragotin Rupelj in Vinko Čač vsak na 15 let težke ječe. Ivan Obad na 10 let težke ječe. Na pet let težke ječe: Mario Zahar, Josip Kosmač, Miroslav Pertot, Slavko Bevk in Anton Manfreda. Zofija Frančeskinjeva na dve leti težke ječe. Oproščena sta bila dva. Prošnje za pomilostitev na smrt obsojenih tržaški poveljnik ni poslal niti naprej in s tem je bila odbita in je postala smrtna obsodba pravomočna. Na smrt obsojene žrtve so bile ustreljene v soboto, 6. septembra zjutraj na malem travniku poleg vojaškega strelišča v Bazovici. Obsojence je spremljal na kraj usmrčitve bataljon fašistov, v katerem je bilo 600 mož pod poveljstvom konzula Diamandija. Za ustrelitev je bil komandiran vod 56 mož, ki se je postavil v štirih vrstah v oddaljenosti osem korakov od stolov, na katere so bile postavljene na smrt obsojene žrtve s hrbiti proti cevem pušk, potem ko so jim še enkrat prečitali smrtno obsodbo. Ob 5.43 zjutraj je dvignil konzul Diamandi roko. Ko je zamahnil, so počili strelji. Vsi štirje obsojenci so se zgrudili in zdravnik je ugotovil smrt. Vsak obsojenec je dobil v hrbet 14 streliv in streljali so fašistični miličniki!

Izpit za župnike so napravili sledeči gospodje: Adolf Adamič, Franc Babšek, Anton Rožnar, Mihael Carf, Ivan Jerič, Anton Karo, Franc Klasinc, Ivan Orel, Jožef Pretnar, Anton Rataj, Jakob Safošnik, Jožef Toplak, Janez Verbanjšak in Jakob Zidanšek.

Požar v Krčevini pri Mariboru. Dne 3. septembra tega leta je izbruhnil požar pri posestniku Josipu Zupanu v Krčevini pri Mariboru. Radi pomanjkanja vode in otežkočenja gašenja je zgorelo stanovanjsko in gospodarsko poslopje ter hlev. Razven tega še vse

hohištvu, dve svinji, ena krava, eno so oteli in istotako eno svinjo. Škoda znaša pri malenkostni zavarovalnici 25 tisoč Din 100 tisoč Din.

V smrt radi nepazljivosti. Dne 1. septembra so našli pri Slovenski Bistrici med železniško progo strašno razmesarjeno truplo, ki je bilo od leve rame prs k desnemu kolku popolnoma prerezano z obleko vred. Nekoliko proč je bilo kolo. Iz listin, ki so jih našli pri truplu, so ugotovili, da gre za železniškega delavca Simona Smodeja. Smodej je bil z dvanajstim delavci na izletu v Rogaški Slatini. Ponoči so se vračali s kolesi. Pri prehodu ceste pa je Smodej hotel najbrže po bližnjici preko tračnic, kjer ga je dohitel vlak iz Maribora. Kolesa so mu odrezala tudi roke in pri padcu si je razbil tudi lobanjo. Na telesu ima več težkih poškodb. Smrt je nastopila takoj. Nesreča se je zgodila pred četrto uro zjutraj.

Ne puščajte otrok samih! V Lovniku pri Groseku kake trideset ure od Poljčan se je igrala v nedeljo, ko so bili odrasli pri službi božji, petletna deklica z gorečo svečo in zanelila ogenj. Požar je uničil šupo in se nato razširil na hlev, ki je bil pred kratkem postavljen ter krit z opeko. Oboje je pogorelo do tal, precej posteljnega perila, ves živež, mnogo sena ter svinjaki, le svinje so oteli. Gasilci so rešili stanovanjsko hišo z mlinom, ki je krita s slamo.

Nesreča. Težko je ponesrečil pri spravljanju sena v parno Alojz Kampuš, posestnik in bivši gostilničar v Gornji Radgoni. Revež ima zlomljeni dve rebri, stisnjen prsni koš ter ranjena pljuča.

Otrok v škaflu vrele vode. V torek, dne 2. septembra se je zgodila v Ivanjševcih pri Gornji Radgoni huda nesreča. Pri posestniku Francu Žiško so bili domači zaposleni zunaj na polju, trileten otrok Micika pa se je igral sam na dvorišču. Ko je proti poldnevu služkinja pripravljala obed v kuhinji, je prihitela tjakaj neopaženo Micika. V kuhinji na tleh je bil v tem času postavljen škafl z vrelo vodo. Škaflu se je otrok približal ter po nesrečni naključju padel v vrelo vodo. Čeprav je mati otroka na njegov obupen klic takoj pritekla in ga potegnila iz vode, je bilo že prepozno. Dobil je strašne opekline, katerim je podlegel po osem ur trajajočih mukah. Otrok mora biti pod nadzorstvom!

Širite „Slov. Gospodarja“!

Usodepolni udarec konjskega kopita. V bolnici v Murski Soboti je umrl kljub zdravniški pomoči 73 letni Ivan Lukač iz Bakovec. Starčka je brcnil konj v trebuh s tako silo, da je bil udarec smrtonosen.

Skrajno surov zločinec. Pri Sv. Jurju ob južni železnici se je izvršil v pondeljek, dne 1. septembra krvav zločin, ki kaže, kako brezmejno posurovi človek, ako sta mu alkohol in brezversko časopisje vse. Zločin se je dogradil omenjenega dne krog 2. ure zjutraj v Krajncici pri Sv. Jurju ob južni železnici in je postal smrtna žrtev komaj 22 letni poljski delavec Jurij Pilko. Ob omenjenem času je namreč sedel v Zupančevi hiši v Krajncici med ostalimi gosti tudi Jurij Pilko in pil jabolčnik. V temi pred vežnimi vrati se je istočasno skrila 24 letni samski delavec Jožef Oset iz Vrbnega, občina Sv. Jurij okolica, ki je že dalje časa kahal iz neznanega vzroka hudo jezo na Pilka. Ko je prišel Pilko okrog 2. ure iz veže na prosto, mu je iz teme stopil neslišno za hrbet Oset in ga dvakrat močno udaril z vozovno ročico po glavi, tako da se je Pilko na mestu zgrudil mrtev na tla. Oset mu je razbil lobanjo in bi bila vsaka zdravniška pomoč brezuspešna. Oset je odšel po storjenem zločinu mirno domov, kjer se je vlegel in zaspal. Zjutraj ob 9. uri so prišli na njegov dom orožniki in ga zaprli. Oset jim je na zadevno vprašanje brez oklevanja odkrito priznal, da je popolnoma preiščeno iz zasede umoril Pilka, ker je med njima obstajalo že dalje časa hudo sovraštvo. Orožniki so surovega zločinca po zaslišanju na licu mesta v pondeljek zvečer odvedli v zapore celjskega okrožnega sodišča.

Mati rešila otroku življenje. Pri vasi Sava ob Savi nasproti Hrastniku so se igrali v pondeljek, dne 1. septembra deca po tratah na obrežju Save. Med letanjem je spodrsnilo petletnemu Milanu Emeršiču, sinku steklarskega delavca, da je padel preko skale v dva metra globoko Savo. Na obupen krik druge dece je prihitela Milanova mati, se pognala v vodo in vjela otroka še baš pravočasno za obleko, ga potegnila iz Save in ga otela gotove smrti.

Grozen vihar na osrednje ameriških otokih. Dne 4. septembra je divjal silen vihar po srednje ameriških otokih. Najbolj je trpel otok Haiti in njega glavno mesto San Domingo. Vihar je uničil cele gozdove, odnašal hiše in povzročil neizmerno blagovno škodo. Na Haiti je bilo ubitih 300 oseb, 900 pa ranjenih.

Avtomobil za dojenčka. V angleškem mestu Birmingham se je pojavila na ulici ženska na trikolesnem avtomobilu. Spredaj je počival dojenček, zadaj je sedela z glavo nad otročičem streljalka in šofirala avto, ki doseže največjo hitrost 8 km na uro. Se ni gotovo, če se bodo udomačili avtomobili za dojenčke.

Največji pes na svetu. Največji pes na svetu je dolg dva in pol metra, irsko volčje pasme in je last kalifornijskega posestnika v Ameriki.

Milijonarka za en dan. Časopis iz švedskega mesta Kopenhagen »Politiken« je razpisal glavno nagrado, ki je obstajala v tem, da je bila dana onemu, ki bi jo zadel, prilika, se en dan počutiti kakor milijonar. Prejel je toliko denarnih sredstev, da si je lahko privoščil vse zabave, ki so sicer pridržane le dolarskim milijonarjem. Pogoj je bil, da mora biti denar potrošen v enem dnevu. Drugi dan ne sme posedati srečkar nič od tega, kar si je bil kupil za zadeti denar. Nakup nakita ali oblek je bil izključen. Nagrada je pripadla mladi medicinki iz Kopenhagna. Billa si je sicer glavo, kako bi porabila v enem dnevu milijon, se ji je le posrečilo, da je izpolnila tudi ta pogoj. V aeroplanu se je odpeljala v Berlin, si najela tamkaj za en dan avto, obiskala skoro vsa najbolj razkošna zabavišča in predno se je prav uživala v položaj milijonarka, je že bil večer in svota potrošena. Drugi dan je bila enodnevna milijonarka zopet revna dijakinja. Na milijonarsko stanje jo je spominjal le še močan glavobol. Izpovedala je, da je bilo sicer lepo, a si je predstavljala še lepše.

Zločinec osvoboditelj. Francoska policija je bila opozorjena na čudne reči, ko je bil aretiran pred nekaj tedni zločinec Andrej Sterkeman. Pred kratkem je bil obsojen od sodišča v Versaillesu. Pri zasliševanju je razodel sodnikom razburljive podatke ponesrečenega vloma in o njegovih navedbah se je sedaj sodnija tudi prepričala. Predvsem je zaupal Sterkeman sodišču, da je izvrševal roparske pohode vedno v večerni obleki in v čevljih s posebnim patentom. Lepega dne je izropal vilo nekega zdravnika, nato je vstopil v avtomobil in se podal nazaj v Pariz. Na povratku je zapazil drugo vilo, ki je bila tolikanj zapeljiva, ker je stala nekoliko proč od glavne ceste na samotnem kraju. Imel je vlomilsko orodje pri sebi v avtomobilu, podal se je takoj nad vilo. Previdno je odprl vrata in stopil v sprejemno vežo. Tukaj je slišal glasove od konca hodnika in radi tega se je odločil, da bo odprl rajši nasprotna vrata, ki so vodila v klet. V kletnem hodniku je prižgal posebno svetiljko za vlomilce in njeni žarki so razsvetlili obraz mlade in lepe deklice, ki je sedela na postelji. Čula je, a ni zapazila njegove navzočnosti. Skočil je k njej, jo trdo prijel in jej zagrozil: »Bodite tiho, ne bom vam storil nič žalega!« Mesto odgovora je deklica vstala, pokazala proti stropu in pričela kakor nora se smejati. Ves prestrašen je vlomilec ugasnil svetilko in se odtipal v temi iz kleti. Prešla mu je tolovajska strast in se je takoj odpeljal. Dolgo časa je molčal o čudnem doživljanju. Ko so ga pozneje aretirali radi drugih vlomov, je zaupal srečanje z zmešano deklico preiskovalnemu sodniku. Na njegovo izpoved je napravila policija v vili preiskavo. Hišni posestnik in njegova žena sta morala priznati, da sta zapirala deklico v noči v klet. Zvedeli so, da je morala deklica opravljati po dnevu najbolj težavna dela. prejemale je sicer hrano, a nobe-

nega plačila. Kot opravičilo je navedel hišni gospodar, da je deklica zmešana in nima pravih pojmov ne o denarju in ne o prostosti. Nikdar ni smela zapustiti vile, ampak vedno je bila priklenjena na najtežavnejša opravila. Ko je bilo njeno dnevno delo končano, so jo zaprli v klet. Policija je skušala deklico izprašati s pomočjo tolmača, ker je bila doma iz Poljske in ni razumela francoščine. Odgovarjala je na vsa vprašanja z rokami in z divjim krohotom.

Pacijent: Kam naj grem, gospod doktor, da ozdravim želodec in uredim prebavo?

Zdravnik: V Rogaško Slatino! Zahtevajte prospekte! 495

To je naslovna slika tvojega kmetijskega koledarja.

Kaj imaš vse v tem koledarju: Koledar, seznam pristojbin in taks, seznam uradov banske uprave, poročilo Kmetijske zveze v Mariboru, pouk o davkih, vinogradniška pravila, pouk o denarju in posojilih, članek o zavarovanju, članek o čebeloreji, o sadjereji, o kmetiskem gozdu, o gnojilih, članek o vzgoji kmetijskih fantov, celotno kmetijsko knjigovodstvo, tabele za merjenje lesa, za odplačevanje posojila, za pravilno gnojenje, za živinorejo, seznam sejmov itd. itd.

Koliko pa stane ta koledar? Koledar je trdo vezan in ima predal za denar, kakor tudi sponko za svinčnik. Obsega nad 250 strani. Cena je Din 10.— (po pošti Din 11.—).

Kako prideš do koledarja? Vse krajevne kmetijske zveze bodo imele koledar za svoje člane na razpolago. Vsakdo pa si ga lahko tudi sam naroči pri Tiskarni sv. Cirila v Mariboru. Naročilo se izvrši tudi po pošti, ako se pošlje denar naprej in 1 Din za poštnino.

Kmetje, moške in fantje, sezite po svojem koledarju!